

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QO‘QON DAVLAT UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”
Qo‘qon davlat universiteti
Rektori D.Sh.Xodjayeva
29- avgust 2025- yil

**MUTAXASSISLIKKA KIRISH
FANNING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60110300 - Maxsus pedagogika (Surdopedagogika)

Fan/modul kodi MK1105		O‘quv yili 2025-2026	Semester 1	YeCTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)		Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Mutaxassislikka kirish	60		90	150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o‘qitishdan maqsad - talabalarda ruhiy va jismoniy rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar psixologik tavsifi, ular bilan olib boriladigan psixo-korreksion jarayonining mazmuni hamda texnologiyalari borasida ilmiy tasavvurlarni shakllantirish, kasbiy faoliyatiga shaxsiy, motivatsion, kognitiv, amaliy tayyorligini ta’minlashdir. Fanning vazifasi - rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar maxsus korreksion ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari va usullarini ilmiy asoslagan holda to’g’ri tanlay olishi, rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar nuqsonlarini tasniflash, maxsus adabiyotlarni tahlil etish, bolalarni o‘qitish va tarbiyalash uchun didaktik materiallarni tanlashi. Fanning yetakchi TOP-300 xalqaro universitetlari dasturi asosida tayyorlanganligi: Mutaxassislikka kirish fani dasturi dunyoning yetakchi oliy ta’lim muassasalaridan biri bo’lgan Bergen universiteti (Norvegiya)ning Maxsus ta’limga kirish fanining o‘quv dasturi asosida takomillashtirilgan. Mazkur universitet QS World University Rankings 2024 bo’yicha 291- o’rinni egallagan bo’lib, maxsus pedagogika sohasi bo’yicha yuqori malakali ilmiy-uslubiy bazaga ega. Dasturda quyidagi asosiy jihatlar inobatga olingan: Nazariy va amaliy yondashuv uyg’unligi - Bergen universitetining Maxsus ta’limga kirish kursida rivojlanishida nuqsoni bo’lgan bolalarni korreksiyalashning nazariyasi bilan bir qatorda, zamonaviy yondashuvlar asosida takomillashtirish amaliyoti ham keng yoritiladi. Xalqaro standartlarga muofiqlik- o‘quv dasturi orqali rivojlanishida nuqsoni bo’lgan bolalar ta’limi haqida ilmiy fikr yuritish, tahlil qilish va ular doirasida harakat qilish, tadbirlarni rejalashtirish va baholash hamda ularni ilmiy yordam bilan yanada rivojlantirish uchun zarur ilmiy va uslubiy bilimlarga ega bo’ladilar. Tanqidiy fikirlash va tahlil ko’nikmalarini rivojlantirish- kurs davomida maxsus ta'lim sohasiga keng kirishni ta'minlash va talabalarga o'tmish va hozirgi maxsus ta'lim sohasi haqida bilim va tushuncha berishdir.				

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-Mavzu: Maxsus yordamga muhtoj bolalarga differensial va integratsiyalashgan ta'limni tashkil etish.

Mutaxassislikka kirish fanining maqsadi va vazifalari. Jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan korreksion, kompensatsiya, adaptatsiya, rehabilitatsiya ishlari. Maxsus pedagogika fanining yo'nalishlari.

2-Mavzu: Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari

Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari. Maxsus yordamga muhtoj bolalar ta'limining huquqiy asoslari. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarining maqsad va vazifalari. Inklyuziv ta'lim.

3-Mavzu: Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar

Ko'r va zaif ko'ruvchi bolalar. Tug'ma va orttirilgan ko'rish nuqsonlari. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

4-Mavzu: Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasi.

Ko'r va zaif ko'ruvchi bolalar. Tug'ma va orttirilgan ko'rish nuqsonlari. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

5-Mavzu: Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar

Kar, zaif eshituvchi va kech kar bo'lgan bolalar. Sensor nuqsonlarning kelib chiqish sabablari, turlari. Eshitishdagi nuqsonlarning tasnifi. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

6-Mavzu: Koxlear implantli bolalar psixologiyasi .

Koxlear implantli bolalar bilan olib boriladigan korekson-pedagogik ish mazmuni. Koxlear implantli bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim-tarbiya tizimidagi sharoitlar.

7-Mavzu: Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar

Og'ir nutq nuqsonlarining kelib chiqish sabablari. Og'ir nutq nuqsonlarining turlari. Og'ir nutq nuqsonlarining tasnifi. Og'ir nutq nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayonining mazmuni.

8-Mavzu: Nutqida og'ir nuqsonlari bo'lgan bolalarga logopedik o'yinlarni tashkil etish.

Nutqida og'ir nuqsonlari bo'lgan bolalarga logopedik o'yinlarni tashkil etish haqida tushuncha berish. Nutqida og'ir nuqsonlari bo'lgan bolalarga o'yin faoliyati vositasida ta'lim tarbiya berish

9-Mavzu: Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasi.

Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

10-Mavzu: Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar.

Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

11-Mavzu: Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar psixologiyasi.

Ruhiy rivojlanishdagi nuqsonlarning kelib chiqish sabablari. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi.

12-Mavzu: Autizm sindromli bolalar psixologiyasi.

Autizm sindromli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Autizm sindromli bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

13-Mavzu: Mujassam nuqsonli bolalar psixologiyasi.. Mujassam nuqsonli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Mujassam nuqsonli bolalar

uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

14-Mavzu: Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalari.

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalari faoliyati. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalarida maxsus korreksion ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari.

15-Mavzu: Maktabgacha tarbiya yoshdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni tarbiyalashda ta'lim muassasasi va oilaning hamkorligi.

Maktabgacha tarbiya yoshdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni tarbiyalashda ta'lim muassasasi va oilaning hamkorligi haqida tushuncha berish.

Mavzu: Jamiyatning turli jamiyatdagi nogiron bolalar va yoshlarga tarixiy munosabatlar.

Nogironligi bo'lgan bolalar ta'limining dastabki shakillanish bosqichlari. Nogironlikning tabaqalanishi. Nogironligi bo'lgan bolalarning zamonviy yondashuv asosida tarbiyalash asoslari.

Mavzu: Alohida ehtiyojli bolalar va yoshlar bilan ishlashga oid tegishli konventsional, qonunchilik va boshqaruv hujjatlari.

Xalqaro qonun hujjatlarining tasdiqlanishi. Konvensiyalarning alohida ehtiyojlari bo'lgan bolalar ta'limidagi o'rni va ahamiyati

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Maxsus yordamga muhtoj bolalarga differensial va integratsiyalashgan ta'limni tashkil etish.
2. Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari
3. Ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalar
4. Tiflopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.
5. Ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasi.
6. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar
7. Surdopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.
8. Koxlear implantli bolalar.
9. Koxlear implantli bolalar psixologiyasi.
10. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar
11. Logopediya fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.

12. Logopsixologiyaning nazariy va metodologik asoslari.
13. Nutqida og‘ir nuqsonlari bo‘lgan bolalarga logopedik o‘yinlarni tashkil etish.
14. Oligofrenopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.
15. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar psixologiyasi.
16. Harakat-tayanch a‘zolari jarohatlangan bolalar.
17. Harakat-tayanch a‘zolari jarohatlangan bolalar psixologiyasi..
18. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar psixologiyasi.
19. Autizm sindromli bolalar psixologiyasi.
20. Mujassam nuqsonli bolalar psixologiyasi..
21. Ko‘rishida bo‘lgan bolalar uchun ta‘lim muassasalari.
22. Aqliy va ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun ta‘lim muassasalari.
23. Og‘ir nutq nuqsonli bolalar uchun ta‘lim muassasalari.
24. Tayanch-xarakat nuqsonli bolalar uchun ta‘lim muassasalari
25. Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun ta‘lim muassasalari.
26. Maktabgacha tarbiya yoshdagi nutqida og‘ir nuqsonlari bo‘lgan bolalarning ijtimoiy axloqiy tarbiyasi.
27. Maktabgacha tarbiya yoshdagi eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning ijtimoiy axloqiy tarbiyasi.
28. Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning mehnat tarbiyasi.
29. Maxsus va umumiy yo‘nalishdagi maktabgacha ta‘lim muassasasi va maktabning uzviy va uzluksiz ta‘lim jarayonini tashkil etish
30. Maktabgacha tarbiya yoshdagi eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarni tarbiyalashda ta‘lim muassasasi va oilaning hamkorligi.

Amaliy mashg‘ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o‘qituvchi tomonidan o‘tkazilishi zarur. Mashg‘ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o‘tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo‘llanilishi maqsadga muvofiq.

VI. Mustaqil ta‘lim va mustaqil ishlar

Auditoriyadan tashqari vaqtda bajariladigan mustaqil ishlar quyidagi turlarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:

- esse – dolzarb mavzu bo‘yicha shaxsiy fikrini tanqid, publisistik va boshqa janrlarda yozma bayon qilish;
- dokladlar tayyorlash;
- kurs ishi yozish;
- konspekt yozish;
- glossariy tuzish;
- individual va guruhliy o‘quv loyihasi;

- keys-topshiriqlarini bajarish;
- mavzuli portfoliolar tuzish;
- axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;
- manbaalar bilan ishlash;
- infografika tuzish;
- chizma-tasviriylar modellar (intellekt-kart, freym, mantiqiy graf va h.k.) yaratish;
- multimedialiy taqdimotlar yaratish;
- darslarning metodik ishlanmalarini tayyorlash;
- darsdan tashqari mashg'ulotlar ishlanmalarini tayyorlash;

ta'lim yo'nalishi(mutaxassislik)ning xususiyatidan kelib chiqqan holda mustaqil ishlarning boshqa turlaridan foydalanish mumkin.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ta'limning mavzulari:

1. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar tasnifi.
2. Rivojlanishda nuqsoni bo'lgan bolalar tasnifi.
3. Aqliy rivojlanishda nuqsoni bo'lgan bolalar tasnifi.
4. Ko'rishda nuqsoni bor bolalar.
5. Kar bolalarni o'qitish jarayoni.
6. Zaif eshituvchi o'quvchilarni o'qitish jarayonining mohiyati.
7. Koxlear implantantli eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar reabilitatsiyasi
8. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar.
9. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar.
10. Nutqidagi nuqsonlarni oldini olish.
11. Xarakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar.
12. Mahsus yordamga muhtoj bolalar tashxisi.
13. Tibbiy-pedagogik komissiya faoliyati.
14. Kasb-hunarga yo'naltiruvchi tashxis markazi faoliyati.
15. Mujassam nuqsonli bolalar.
16. Bolalar syerebral falaji.
17. Og'ir nutq nuqsonlari.
18. Daun sindromi.
19. Autizm.
20. Rivojlanishda nuqsoni bo'lgan bolalarda bilish jarayonlarining rivojlanishi.
21. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi.
22. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi.
23. Aqliy rivojlanishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi.
24. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi.

	25. Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun ta’lim muassasalarida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish. 26. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun ta’lim muassasalari. 27. Ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun ta’lim muassasalarida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish. 28. Og‘ir nutq nuqsonli bolalar uchun ta’lim muassasalari. 29. Og‘ir nutq nuqsonli bolalar uchun ta’lim muassasalarida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish. 30. Koxlear implantli bolalar ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.
3.	V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kometensiyalar) Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: - talaba Maxsus yordamga muhtoj bolalarga differensial va integratsiyalashgan ta’limni tashkil etish, mutaxassislikka kirish fanining maqsadi va vazifalari, jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan olib boriladigan korresion, kompensatsiya, adaptatsiya, reabilitatsiya ishlari, maxsus pedagogika fanining yo‘nalishlari tasavvur va bilimga ega bo‘lishi; - talaba maxsus pedagogika va psixologiya fani bo‘yicha o‘rganilgan mavzular yuzasidan mustaqil xulosa va qaror qabul qila olish, o‘zlashtirgan bilimlar asosida ijodiy fikrlay olish, fan bo‘yicha olgan bilimni amalda qo‘llay olish, fanning mohiyatini tushunish, hamda fan bo‘yicha ko‘nikmalarga ega bo‘lishi; - talaba rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar maxsus korrektsion ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari va usullarini ilmiy asoslagan holda to‘g‘ri tanlay olishi, rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar nuqsonlarini tasniflash, maxsus adabiyotlarni tahlil etish, bolalarni o‘qitish va tarbiyalash uchun didaktik materiallarni tanlashi bo‘yicha malakaga ege bo‘lishi kerak.
4.	VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari: - ma’ruzalar; - interfaol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlarni qilish; - individual loyihlar;

	• jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida belgilangan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. F.U.Qodirova, D.A.Pulatova. Inklyuziv ta'lim:nazariyasi va metodikasi//Darslik, Toshkent-2022. 2. Jamoa. Maxsus pedagogika // Darslik.- Toshkent, 2014. 3. Raxmanova V.S. Maxsus pedagogika - T.: G‘offur G‘ulom, 2004. 4. P.Po‘latova, Z.Mamarajabova, Sh.Amirsaidova va boshqalar. Maxsus pedagogika – T.: Fan va texnologiyalar, 2014. 5. U.Fayziyeva, D.Nazarova, F.Qodirova Surdopedagogika-T.: “Sano standart” nashryoti, 2012. Qo‘shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy taxlil, qat’iy tartib – intizom va shaxsiy javobgarlik – xar bir raxbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisdagi O‘zbekiston respublikasi prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, № 11. 2. Гонеев.А.- Основы коррекционной педагогики. М-2004. 3. Shomahmudova.R.- Bog‘cha va kichik maktab yoshidagi bolalar talaffuzidagi nuqsonlarni tuzatish. T-1981. 4. Xamidova.M.U. Maxsus pedagogika (Mutaxassislikka kirish) - T.: Fan va texnologiyalar, 2018. Axborot manbaalari 1. www.tdpu.uz 2. www.pedagog.uz 3. www.edu.uz 4. http://ziyonet.uz 5. https://www4.uib.no/emner/sped100
7.	Fan dasturi Qo‘qon davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet kengashining 2025-yil 29-avgustdagi 1-sonli qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun ma’sul: L.Xayitov–Qo‘qon DU “Maxsus pedagogika“ kafedra mudiri, dotsent, p.f.b.f.d

	(PhD) I.Haydarov – Qo‘qon DU, Pedagogika fakulteti, “Maxsus pedagogika“ kafedra o‘qituvchisi, p.f.b.f.d (PhD)
9.	Taqrizchilar: M.Kodirov – TDPU “Maxsus pedagogika” fakulteti dekan o‘rinbosari, v.b dotsent, p.f.b.f.d (PhD)